

جهان انرژي

دانشگاه سندھ انرژي

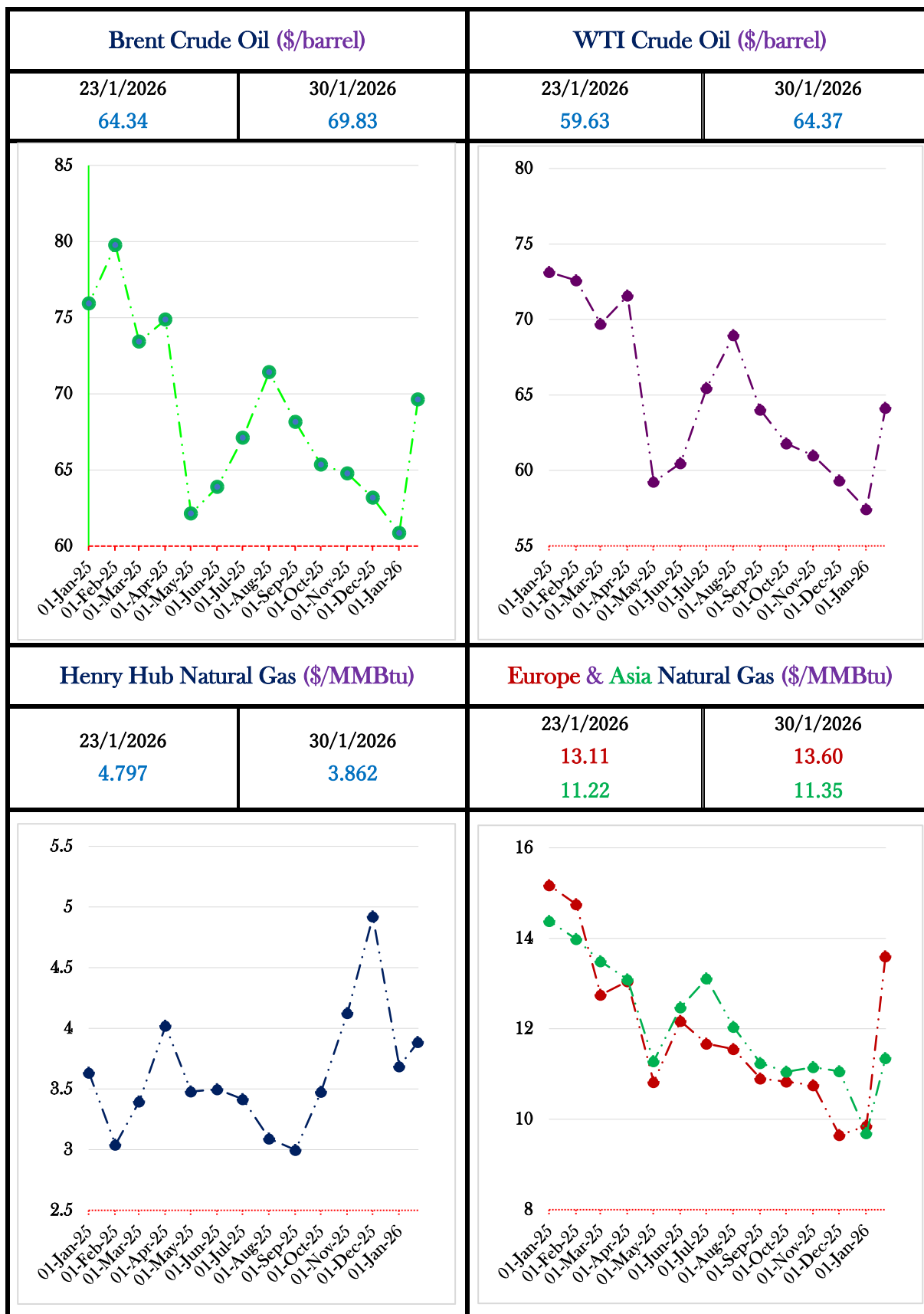
تفسير مضمون:

مصرف کار جهان در سه ماه گذشته چه خنيزايي را نشان مي دهد؟

نويسندگان اين شماره:

مريم هاشمي نژاد، امير علي حسن زاده، و عباس مكي

۱۱ بهمن ۱۴۰۴

پویای پای بازار

قیمت نفت خام شاخص برنت بار دیگر بیش از ۷۰ دلار در هر بشکه امروز شنبه حدود ۷۰.۶۹ دلار رسید. در روز پنج شنبه قیمت برنت به ۷۱.۳۲ دلار هر بشکه رسید که بالاترین سطح آن در بیش از پنج ماه اخیر است. این جهش عمدتاً به دلیل تشدید تنش‌ها بین ایالات متحده و ایران رخ داد. تقویت لحن تهدیدآمیز دونالد ترامپ و اخبار درباره اعزام یک «ناوگان عظیم» نیروی دریایی آمریکا به خلیج فارس باعث شد معامله‌گران دامنه ریسک‌های ژئوپلیتیکی را دوباره در قیمت نفت بگنجانند و پریمیوم ریسک عرضه به قیمت‌ها اضافه شود، هرچند هنوز اختلال واقعی در عرضه رخ نداده است. افزایش قیمت نفت در چنین شرایطی معمول است، چون هرگونه احتمال تنش نظامی در منطقه‌ای که بخش بزرگی از صادرات نفت جهان از آن عبور می‌کند می‌تواند عرضه را در معرض خطر قرار دهد.

قیمت نفت خام شاخص وست تگزاس اینترمدیت نیز امروز صبح به ۶۵.۵۱ دلار هر بشکه رسید که با توجه به بهای آن در کریدور ۵۰ دلار در سه ماه گذشته رشد چشمگیری را از خود نشان می‌دهد. قیمت نفت خام در بازار جهانی با افزایش اندک همراه شد پس از آنکه بانک مرکزی آمریکا (فدرال رزرو) تصمیم گرفت نرخ بهره را در سطح فعلی نگه دارد، تصمیمی که مطابق انتظار بازار بود و ریسک‌های مالی را کاهش داد. این بی‌تغییری در نرخ بهره باعث شد چشم‌انداز اقتصادی و تمایل سرمایه‌گذاران به دارایی‌های پرریسک کمی تقویت شود و در نتیجه تقاضای احتمالی برای انرژی بار دیگر توجه بازار را جلب کند. با این حال، رشد قیمت نفت چندان چشمگیر نبود چون این تصمیم، از قبل تا حد زیادی در قیمت‌ها لحاظ شده بود و عوامل بنیادی دیگر بازار - مثل ذخایر نفت و عرضه جهانی - هنوز اثر تعیین‌کننده‌ای بر روند قیمت‌ها ندارند.

سرمای شدید و طوفان زمستانی که به‌تازگی بخش‌های گسترده‌ای از ایالات متحده - به‌ویژه منطقه Lower 48 و به‌ویژه پرمین - را در بر گرفته، باعث کاهش چشمگیر تولید نفت و گاز طبیعی در این کشور شده است. برآوردها نشان می‌دهد در روزهای اوج سرما، تا حدود ۲ میلیون بشکه در روز از تولید نفت خام آمریکا به دلیل توقف فعالیت چاه‌ها و اختلال در عملیات میدانی قطع شده، رقمی که حدود ۱۵٪ از کل تولید نفت این کشور را تشکیل می‌دهد. در بخش گاز طبیعی نیز سرمای شدید باعث کاهش حدود ۱۱٪ از تولید شده و کارشناسان انتظار دارند مجموعاً تأثیر منفی این سرمای زمستانی بر تولید ماه ژانویه قابل توجه باشد. این اختلال‌ها در حالی است که تقاضا برای انرژی گرمایشی و مصرف گاز برای گرمایش افزایش یافته و باعث سقوط موجودی‌ها و نوسان قیمت‌ها در بازار انرژی شده است.

قیمت گاز طبیعی آمریکا در معاملات روز سه‌شنبه جهش قابل‌توجهی را تجربه کرد و قراردادهای نزدیک در هنری هاب در مقطعی بیش از ۲۵٪ رشد کردند و تا ۴.۳۵ دلار به ازای هر میلیون BTU بالا رفتند؛ حرکتی که از بزرگ‌ترین رشدهای روزانه این زمستان یعنی ۱۱ درصد محسوب می‌شود.

➤ نفت در کانون تنش‌های تازه میان ایران و آمریکا

تحلیل منتشرشده در وبسایت اندیشکده‌های ایران به بررسی ابعاد جدید تنش میان ایران و ایالات متحده و پیامدهای آن بر بازار جهانی نفت می‌پردازد و نشان می‌دهد که قیمت انرژی به یکی از ابزارهای اصلی این تقابل تبدیل شده است. در این تحلیل تأکید می‌شود که سیاست‌های دولت آمریکا، به‌ویژه در دوره دونالد ترامپ، تنها به فشار سیاسی و تحریم‌های اقتصادی محدود نبوده و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بازار نفت را نیز هدف قرار داده است. افزایش آرایش نظامی آمریکا در منطقه و تهدیدهای ضمنی علیه ایران، فضایی از نااطمینانی ایجاد کرده که به‌سرعت در قیمت‌های جهانی نفت بازتاب می‌یابد. در مقابل ایران نیز تلاش کرده است با برجسته‌سازی نقش خود در امنیت انرژی و مسیرهای حیاتی انتقال نفت، هزینه هرگونه تشدید تنش را برای طرف مقابل افزایش دهد. این تحلیل اشاره می‌کند که حتی بدون وقوع درگیری مستقیم، صرف احتمال اختلال در عرضه نفت از خاورمیانه می‌تواند بازارها را ملتهب کرده و نوسانات قیمتی شدیدی ایجاد کند. از این منظر، نفت نه تنها یک کالای اقتصادی، بلکه ابزاری راهبردی در معادلات ژئوپلیتیک محسوب می‌شود. در نهایت این «بازی خطرناک» با قیمت نفت، ریسک‌هایی فراتر از دو طرف درگیر دارد و می‌تواند اقتصاد جهانی را با موج جدیدی از بی‌ثباتی و فشارهای تورمی مواجه کند؛ موضوعی که اهمیت تحولات سیاسی منطقه را برای بازار انرژی دوچندان می‌سازد.

➤ آتش‌سوزی شدید در بزرگ‌ترین پالایشگاه ترکیه و تأثیر آن بر بازار پالایش

یک انفجار و آتش‌سوزی بزرگ بخش‌هایی از پالایشگاه توپراس از میت، بزرگ‌ترین پالایشگاه نفت ترکیه، را به‌لرزاند و باعث شد کارکنان و بخش‌های مجاور تخلیه اضطراری شوند و نیروهای آتش‌نشانی برای مهار آتش وارد عمل شوند. هنوز مقامات دلیل دقیق حادثه و وسعت خسارات را اعلام نکرده‌اند، اما شعله‌های آتش در تاسیسات ذخیره بنزین سریعاً گسترش یافت و این واقعه می‌تواند بازار پالایش جهانی را تحت فشار قرار دهد، چون ظرفیت پالایش به‌ویژه در منطقه مدیترانه به‌دلیل محدودیت‌های قبلی و مسیرهای تأمین متحول‌شده، به‌شدت فشرده است و هرگونه اختلال در مراکز مهم می‌تواند قیمت محصول‌های نفتی و جریان‌های عرضه را متاثر کند.

➤ کاهش چشمگیر درآمدهای نفتی روسیه در ۲۰۲۵ زیر فشار تحریم‌ها

تحریم‌های گسترده اتحادیه اروپا و ایالات متحده باعث شد درآمدهای صادرات نفت خام روسیه در سال ۲۰۲۵ حدود ۲۰٪ نسبت به سال قبل کاهش یابد. دلیل اصلی این افت، گسترش تخفیف‌های قیمتی سنگین برای نفت روسیه - که میانگین اختلاف قیمت نفت Urals با نفت‌های شاخص جهانی به حدود ۲۴ دلار در هر بشکه رسید و همچنین قیمت‌های پایین‌تر جهانی نفت بود که به‌طور قابل‌توجهی درآمدهای صادراتی مسکو را کاهش داد. علاوه بر این، تقویت ارزش روبل به‌گونه‌ای عمل کرد که حتی با همان مبلغ دلاری نیز درآمدهای بودجه را بیشتر تحت فشار قرار داد. همچنین داده‌ها نشان می‌دهند که پالایشگاه‌های بزرگ هند به‌دلیل

تحریم‌های جدید خرید نفت از شرکت‌های بزرگی مثل روس‌نفت و لوک اویل را کاهش داده‌اند و این موضوع باعث شده روسیه مجبور شود نفت خود را با تخفیف‌های بیشتر به بازارهای جایگزین بفروشد که باز هم درآمدهایش را پایین‌تر می‌آورد.

➤ انرژی‌های تجدیدپذیر؛ مسیر نیجریه برای عبور از بحران برق

نیجریه با وجود برخورداری از منابع عظیم نفت و گاز همچنان با یکی از عمیق‌ترین بحران‌های برق در قاره آفریقا مواجه است؛ بحرانی که رشد اقتصادی، کیفیت زندگی، و توسعه اجتماعی این کشور را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. در سال‌های اخیر ناکارآمدی شبکه برق سراسری و هزینه بالای توسعه آن باعث شده است که دولت و بخش خصوصی نیجریه توجه خود را به راه‌حل‌های نوین و غیرمتمرکز انرژی معطوف کنند. در این چارچوب، انرژی‌های تجدیدپذیر به‌ویژه سامانه‌های خورشیدی کوچک‌مقیاس و مینی‌گریدها به‌عنوان گزینه‌ای عملی و مقرون‌به‌صرفه مطرح شده‌اند. این سامانه‌ها امکان تأمین برق پایدار را برای جوامع روستایی و مناطق دورافتاده فراهم می‌کنند؛ مناطقی که سال‌ها از دسترسی مطمئن به برق محروم بوده‌اند. استفاده از انرژی خورشیدی نه تنها وابستگی به ژنراتورهای دیزلی پرهزینه و آلاینده را کاهش داده، بلکه زمینه ایجاد کسب‌وکارهای محلی، بهبود خدمات آموزشی و بهداشتی و افزایش تاب‌آوری اقتصادی را نیز فراهم کرده است. حمایت نهادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی نقش مهمی در گسترش این پروژه‌ها داشته است. در مجموع تجربه نیجریه نشان می‌دهد که انرژی‌های تجدیدپذیر می‌توانند هم‌زمان پاسخی به بحران برق و ابزاری برای توسعه پایدار باشند و مسیر جدیدی برای کشورهایی ترسیم کنند که علی‌رغم ثروت نفتی، با چالش‌های جدی در تأمین انرژی روبه‌رو هستند.

عوامل کاهنده قیمت

➤ رکوردشکنی کامیون‌های برقی در چین و تهدید نقش LNG در حمل‌ونقل سنگین

فروش کامیون‌های برقی در چین به‌طور چشمگیری افزایش یافته، به‌طوری که در سال ۲۰۲۵ سهم آن‌ها از فروش کامیون‌های سنگین به حدود ۲۰٪ از کل بازار رسیده و این رشد سریع باعث شده حتی نقش LNG در بخش حمل‌ونقل سنگین به‌عنوان یک سوخت جایگزین رو به افول رود. اوایل این تحول، گاز طبیعی مایع (LNG) به‌عنوان سوختی پاک‌تر نسبت به دیزل جایگاهی در حمل‌ونقل سنگین پیدا کرده بود و بخش قابل‌توجهی از تقاضای LNG در چین مرتبط با این ناوگان بود؛ اما با جهش کامیون‌های تمام‌برقی، که نه تنها دیزل بلکه پتانسیل مصرف LNG را نیز کاهش می‌دهند، این تصور که LNG بتواند نقش پایدار در سوخت‌رسانی به خودروهای سنگین داشته باشد را به چالش کشیده شده است. بر اساس آمارها رشد سریع کامیون‌های برقی تا حد زیادی محصول حمایت‌های دولتی، توسعه زیرساخت‌های شارژ، و مزایای هزینه عملیاتی پایین‌تر است که به اپراتورها انگیزه داده از گزینه‌های برقی استقبال کنند. اگر این روند ادامه یابد، تقاضا برای LNG در حمل‌ونقل سنگین ممکن است به‌جای رشد، کاهش یابد یا حداقل نقش آن محدود شود.

➤ **پیش‌برد سریع پروژه عظیم گاز فراساحلی «گریتر سان‌رایز» توسط استرالیا و تیمور شرقی**

استرالیا و تیمور شرقی در یک اعلامیه مشترک اعلام کردند که قصد دارند توسعه پروژه عظیم گاز فراساحلی Greater Sunrise را با سرعت بیشتری پیش ببرند، پروژه‌ای که سال‌ها به دلیل موانع تجاری، حقوقی و فنی به تاخیر افتاده بود و اکنون با ائتلاف دولت‌ها و شرکت Woodside Energy مسیر جدیدی برای پیشرفت یافته است. این میدان گازی - قرار گرفته در آب‌های تیمور شرقی در صورت توسعه می‌تواند ظرفیت‌های بزرگ انرژی و صادرات ایجاد کند و به استرالیا کمک کند تا منابع گازی داخلی خود را تقویت و به درآمد منطقه‌ای بیشتری دست یابد. در راستای این توافق، استرالیا متعهد شده حداقل یک‌سوم از درآمدهای پروژه را از طریق یک صندوق زیرساختی به روات تیمور شرقی منتقل کرده و دو کشور با همکاری شریکان پروژه به تنظیم چارچوب‌های قانونی و قراردادی برای تسریع توسعه می‌پردازند.

➤ **بی پی و شل برای اخذ مجوزهای آمریکایی به منظور توسعه میدان‌های گازی مشترک ونزوئلا-ترینیداد درخواست می‌دهند**

دو شرکت نفتی بزرگ بریتیش پترولیوم و شل در تلاش هستند تا از دولت ایالات متحده آمریکا مجوزهای لازم را برای توسعه میدان‌های گازی فراساحلی مشترک میان ونزوئلا و ترینیداد و توباگو کسب کنند. میدان‌هایی که منابع عظیم گاز طبیعی دارند و توسعه آن‌ها می‌تواند جریان تأمین انرژی برای منطقه و صادرات LNG را تقویت کند. این درخواست مجوزها از سوی شرکت‌ها مطرح شده در حالی که تغییرات مکرر سیاست‌های واشنگتن نسبت به سرمایه‌گذاری خارجی در بخش انرژی ونزوئلا، روند توسعه این پروژه‌ها را در سال‌های اخیر کند کرده بود. برای مثال، مجوزهای قبلی برای پروژه‌های مشابه در بحبوحه تحریم‌ها در سال ۲۰۲۵ لغو شده بود و همین موضوع شرکت‌ها را مجبور به تلاش مجدد برای گرفتن مجوزهای جدید کرده است. بر اساس گفته‌ها، شل به دنبال مجوز برای توسعه میدان Loran-Manatee است - منطقه‌ای با حدود ۱۰ تریلیون فوت مکعب گاز طبیعی - حالی که بی پی مجوز توسعه میدان Manakin-Cocuina را پیگیری می‌کند. دولت آمریکا در این روند اعلام کرده از همکاری با این سرمایه‌گذاری‌ها حمایت می‌کند و آن‌ها را در چارچوب بازسازی روابط انرژی با ونزوئلا می‌داند، اما شرکت‌ها هنوز باید موافقت رسمی OFAC را برای پیشبرد پروژه‌ها دریافت کنند.

➤ **چرخش سبز در روابط انرژی چین و خلیج فارس**

گزارش منتشرشده از سوی شورای خاورمیانه نشان می‌دهد که روابط انرژی میان چین و کشورهای حوزه خلیج فارس در حال ورود به مرحله‌ای جدید و متفاوت از گذشته است. این روابط که طی دهه‌های گذشته عمدتاً بر صادرات نفت و گاز به چین استوار بود، اکنون به تدریج به سمت همکاری در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های پاک حرکت می‌کند. چین به عنوان یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان انرژی و همچنین پیشگام جهانی در سرمایه‌گذاری در انرژی‌های نو، به دنبال آن است که هم‌زمان با تأمین امنیت

انرژی خود، اهداف بلندمدت زیست‌محیطی‌اش از جمله کاهش انتشار کربن را محقق کند. در همین راستا پکن سرمایه‌گذاری قابل‌توجهی در بخش‌هایی مانند انرژی خورشیدی و بادی، ذخیره‌سازی انرژی، هیدروژن سبز، و شبکه‌های هوشمند انجام داده و به دنبال گسترش این تجربیات در خارج از مرزهای خود است. کشورهای خلیج فارس نیز که با فشارهای ناشی از نوسانات بازار نفت و الزامات جهانی برای کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی روبه‌رو هستند، انرژی‌های تجدیدپذیر را به‌عنوان یکی از محورهای اصلی تنوع‌بخشی به اقتصاد خود در نظر گرفته‌اند. این گزارش تأکید می‌کند که همکاری میان چین و کشورهای خلیج فارس می‌تواند فراتر از سرمایه‌گذاری صرف بوده و به انتقال فناوری، ایجاد زنجیره‌های مشترک ارزش و توسعه زیرساخت‌های پایدار منجر شود؛ روندی که نه تنها جایگاه دو طرف را در بازار انرژی آینده تقویت می‌کند، بلکه نقش مهمی در بازتعریف معادلات انرژی در سطح جهانی خواهد داشت.

➤ مذاکرات شوروون با عراق برای بازتعریف شرایط سرمایه‌گذاری نفتی

شرکت نفتی شوروون آمریکا پیش از آنکه به‌طور رسمی مدیریت میدان نفتی «القرنه غربی ۲» عراق را بر عهده بگیرد، در حال مذاکره با دولت این کشور برای بهبود شرایط قراردادی است. این میدان نفتی که یکی از بزرگ‌ترین میادین عراق به شمار می‌رود، پیش‌تر تحت مدیریت شرکت روسی لوک‌اویل قرار داشت اما در پی تشدید تحریم‌های ایالات متحده علیه شرکت‌های انرژی روسیه، بغداد کنترل این پروژه را در دست گرفته و به دنبال یافتن شریک جدیدی برای ادامه توسعه آن است. در این چارچوب شوروون به‌عنوان یکی از گزینه‌های اصلی مطرح شده، اما منابع آگاه می‌گویند این شرکت تمایلی ندارد بدون اصلاح شرایط مالی و فنی قرارداد وارد پروژه شود. قراردادهای خدماتی نفتی عراق معمولاً سود محدودی برای شرکت‌های خارجی دارند و همین موضوع باعث شده است شوروون خواستار شرایطی باشد که ریسک‌های عملیاتی، امنیتی و مالی سرمایه‌گذاری در عراق را بهتر جبران کند. این درخواست‌ها شامل بازنگری در نرخ بازگشت سرمایه و برخی مفاد قراردادی است که نیازمند موافقت دولت و کابینه عراق خواهد بود. این مذاکرات نشان‌دهنده تلاش از سوی عراق برای حفظ جذابیت بخش نفت خود در شرایطی است که خروج شرکت‌های روسی و رقابت جهانی برای جذب سرمایه، فضای جدیدی در بازار انرژی ایجاد کرده است. نتیجه این گفت‌وگوها می‌تواند مسیر آینده حضور شرکت‌های بزرگ بین‌المللی در صنعت نفت عراق را تا حد زیادی مشخص کند.

➤ گسترش نقش منطقه‌ای مصر در تأمین گاز سوریه

مصر در ابتدای سال ۲۰۲۶ با امضای دو یادداشت تفاهم با سوریه گام تازه‌ای در جهت تقویت همکاری‌های انرژی منطقه‌ای برداشته است. طبق اعلام وزارت نفت مصر، یکی از این تفاهم‌نامه‌ها بر تأمین گاز طبیعی برای سوریه تمرکز دارد؛ اقدامی که با هدف کمک به افزایش تولید برق در این کشور انجام می‌شود. سوریه پس از سال‌ها جنگ داخلی با کمبود شدید انرژی و آسیب‌دیدگی گسترده زیرساخت‌های برق و گاز مواجه بوده و واردات گاز می‌تواند نقش مهمی در کاهش خاموشی‌ها و بهبود شرایط اقتصادی ایفا کند. هرچند جزئیات دقیقی درباره حجم گاز، مسیر انتقال، و زمان‌بندی اجرای این توافق اعلام نشده، اما استفاده از زیرساخت‌های گازی و تأسیسات بازگازسازی مصر به‌عنوان یکی از گزینه‌های اصلی مطرح شده است. یادداشت تفاهم دوم به

تأمین فرآورده‌های نفتی برای سوریه اختصاص دارد؛ موضوعی که می‌تواند به کاهش کمبود سوخت در بخش‌های حمل‌ونقل، صنعت و خدمات عمومی کمک کند. همچنین مصر آمادگی خود را برای ارائه پشتیبانی فنی و انتقال تجربه در بازسازی زیرساخت‌های انرژی سوریه اعلام کرده است. این توافقات در راستای تلاش قاهره برای تثبیت جایگاه خود به‌عنوان یک مرکز مهم انرژی در شرق مدیترانه و خاورمیانه ارزیابی می‌شود و نشان می‌دهد که مصر در پی ایفای نقشی فعال‌تر در معادلات انرژی و همکاری‌های منطقه‌ای است.

از سوی دیگر سوریه و اردن در اواخر ژانویه ۲۰۲۶ توافقی را برای واردات گاز طبیعی امضا کردند که هدف اصلی آن کمک به بهبود وضعیت بحرانی برق در سوریه است. طبق این قرارداد، سوریه روزانه چند میلیون مترمکعب گاز طبیعی از اردن دریافت خواهد کرد تا بتواند تولید برق نیروگاه‌های خود را افزایش داده و ساعات خاموشی را کاهش دهد. گاز وارداتی از طریق زیرساخت‌های اردن تأمین می‌شود و پس از ورود به بندر عقبه و انجام فرآیند بازگازسازی، از مسیر خط لوله گاز عرب به خاک سوریه منتقل خواهد شد. این مسیر نشان می‌دهد که همکاری‌های منطقه‌ای تا چه اندازه برای کشورهایی با زیرساخت‌های محدود اهمیت پیدا کرده است. اردن با تکیه بر ظرفیت‌های لجستیکی و تأسیسات انرژی خود، در تلاش است نقش فعال‌تری به‌عنوان گذرگاه و تأمین‌کننده انرژی در منطقه ایفا کند. برای سوریه این توافق بخشی از راهبرد تنوع‌بخشی به منابع انرژی و کاهش وابستگی به تأمین داخلی محدود است. انتظار می‌رود اجرای این قرارداد به بهبود نسبی وضعیت برق، افزایش ثبات شبکه انرژی و کاهش فشار بر زندگی روزمره شهروندان سوری منجر شود.

➤ نقش آفرینی قطر در کاهش بحران برق و فشار اجتماعی لبنان

قطر با اعلام بسته‌ای از کمک‌ها و سرمایه‌گذاری‌های مالی، تلاش کرده است نقشی مؤثر در کاهش بحران‌های هم‌زمان لبنان ایفا کند؛ بحرانی که سال‌هاست بخش انرژی، اقتصاد، و ثبات اجتماعی این کشور را تحت فشار قرار داده است. طبق این گزارش، دولت قطر منابع مالی قابل‌توجهی را برای بهبود وضعیت برق لبنان اختصاص داده تا بخشی از کمبود مزمن انرژی که زندگی روزمره شهروندان را مختل کرده، جبران شود. ضعف زیرساخت‌ها، بدهی‌های انباشته و ناکارآمدی مدیریتی باعث شده است که برق دولتی در لبنان تنها برای ساعات محدودی در شبانه‌روز در دسترس باشد و بسیاری از مردم به ژنراتورهای پرهزینه خصوصی وابسته شوند. در کنار تمرکز بر بخش انرژی، این ابتکار قطری به مسئله پناهندگان سوری نیز پرداخته است؛ موضوعی که سال‌ها فشار اقتصادی و اجتماعی زیادی بر لبنان وارد کرده است. بخشی از این کمک‌ها با هدف تسهیل بازگشت تدریجی پناهندگان سوری به کشورشان طراحی شده تا هم بار مالی لبنان کاهش یابد و هم شرایط انسانی این جمعیت بهبود پیدا کند. همچنین قطر حمایت خود از ارتش لبنان را ادامه داده و آن را عاملی کلیدی برای حفظ ثبات داخلی دانسته است. در مجموع، این اقدام نشان می‌دهد که کمک‌های انرژی محور می‌توانند فراتر از برق‌رسانی، به ابزاری برای مدیریت بحران‌های اقتصادی و اجتماعی در کشورهای بحران‌زده تبدیل شوند.

مصرف گاز جهان در سه ماه گذشته چه خبرهایی را نشان می‌دهد؟

آژانس بین‌المللی انرژی (IEA) در آخرین گزارش خود تحت عنوان «گزارش بازار گاز، سه ماه نخست سال ۲۰۲۶» مواردی را ذکر کرده است که می‌تواند مسیر آینده نشان دهد. در ادامه خلاصه‌ای از این گزارش آورده شده است.

۱. انتظار می‌رود موج جدید توسعه LNG موجب تقویت رشد تقاضای گاز در سال ۲۰۲۶ شود

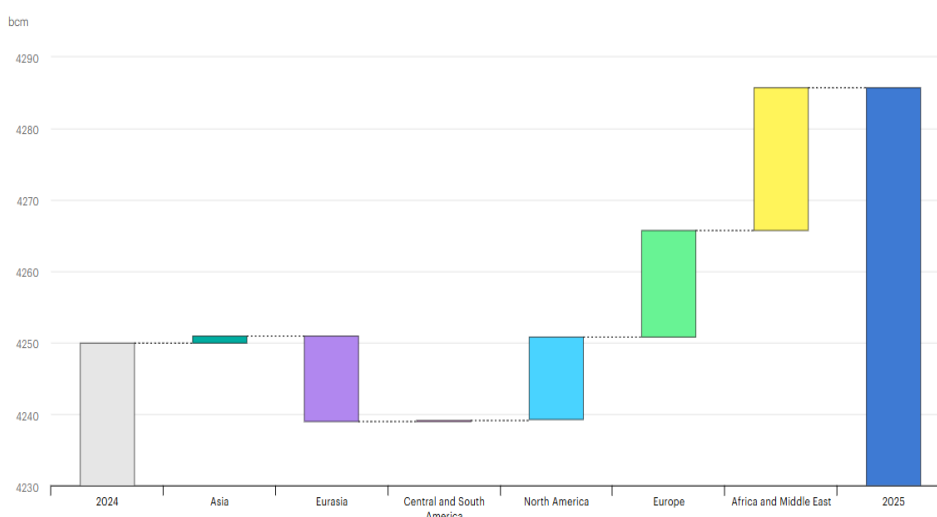
سال ۲۰۲۵ سال گذار برای بازارهای جهانی گاز طبیعی بود. در حالی که در نیمه نخست سال، شرایط عرضه همچنان محدود و فشرده باقی ماند، رشد چشمگیر تولید LNG به تدریج از ماه ژوئیه موجب کاهش فشار بازار شد. پس از افزایش نسبتاً قابل توجه تقاضای جهانی گاز در سال ۲۰۲۴، رشد تقاضا در سال ۲۰۲۵ به‌طور محسوسی کند شد؛ عاملی که ناشی از ترکیبی از کاهش فعالیت صنعتی و سطح نسبتاً بالای قیمت‌های نقدی LNG در نیمه نخست سال بود. اصلاحات مرتبط با آزادسازی بازار در آسیا با سرعت بیشتری دنبال شد و اتحادیه اروپا نیز تصمیمی تاریخی برای توقف تدریجی واردات گاز طبیعی روسیه اتخاذ کرد که حداکثر تا نوامبر ۲۰۲۷ اجرایی خواهد شد. پیش‌بینی می‌شود رشد عرضه جهانی LNG در سال ۲۰۲۶ با سریع‌ترین آهنگ خود از سال ۲۰۱۹ تاکنون افزایش یابد. این روند احتمالاً زمینه‌ساز رشد قوی‌تر تقاضای جهانی گاز خواهد شد که عمده‌تاً توسط چین و بازارهای نوظهور آسیایی هدایت می‌شود.

۲. رشد دو رقمی عرضه LNG در نیمه دوم ۲۰۲۵ به کاهش محدودیت‌های بازار کمک کرد

تولید جهانی LNG در سال ۲۰۲۵ نزدیک به ۷ درصد (معادل ۳۸ میلیارد مترمکعب) افزایش یافت که حدود سه‌چهارم این رشد در نیمه دوم سال متمرکز بود. کارخانه LNG «پلاکمینز» در ایالت لوئیزیانا به‌تنهایی بیش از ۶۰ درصد افزایش عرضه LNG را در طول سال به خود اختصاص داد و نقشی کلیدی در بهبود شرایط بازار ایفا کرد. عرضه در نیمه نخست ۲۰۲۵ همچنان نسبتاً محدود باقی ماند. اگرچه عرضه جهانی LNG در این دوره ۴ درصد (معادل ۱۰ میلیارد مترمکعب) نسبت به سال قبل افزایش یافت، این رشد تا حدی با کاهش صادرات گاز خط لوله‌های روسیه و نروژ به اروپا جبران شد. همچنین تزریق بیشتر گاز به ذخایر اتحادیه اروپا موجب تشدید محدودیت‌های بازار شد. در نتیجه، قیمت‌های شاخص اروپا و آسیا به ترتیب ۳۰ و ۴۰ درصد بالاتر از سطح خود در دوره مشابه سال قبل قرار گرفتند. در نیمه دوم ۲۰۲۵، رشد عرضه LNG به ۱۰ درصد (معادل ۲۸ میلیارد مترمکعب) رسید و از ماه ژوئیه به تدریج موجب کاهش فشار بازار شد. قیمت‌های نقدی LNG در اروپا (TTF) و آسیا به ترتیب ۱۴ و ۱۷ درصد نسبت به نیمه دوم ۲۰۲۴ کاهش یافت. همچنین همبستگی قیمت‌های شاخص اروپا و آسیا در سال ۲۰۲۵ به رکورد تاریخی ۰/۹۵۵ رسید که نشان‌دهنده افزایش پیوند و یکپارچگی بازارهای منطقه‌ای در پی رشد سهم LNG با مقصد انعطاف‌پذیر است..

۳. ابهام در محدودیت عرضه در نیمه نخست ۲۰۲۵ رشد تقاضای گاز را تضعیف کرد

پس از مجموعه‌ای از چالش‌ها در دهه ۲۰۱۰، انرژی هسته‌ای بار دیگر در مسیر رشد قرار گرفته و سال گذشته بیشترین میزان تولید برق خود را تجربه کرده است. در حال حاضر، بیش از ۷۰ گیگاوات ظرفیت جدید هسته‌ای در دست ساخت است که یکی از بالاترین سطوح طی ۳۰ سال گذشته محسوب می‌شود. افزایش چشمگیر تقاضای برق از سوی مراکز داده نیز باعث شده شرکت‌های فناوری به انرژی هسته‌ای روی بیاورند؛ چراکه این منبع، نوید تأمین برق کم‌انتشار و پایدار در تمام ساعات شبانه‌روز را می‌دهد. پس از رشد نسبتاً قوی در سال ۲۰۲۴، افزایش تقاضای گاز طبیعی در سال ۲۰۲۵ به شدت کاهش یافت. داده‌های اولیه نشان می‌دهد مصرف جهانی گاز طبیعی در سال ۲۰۲۵ کمتر از ۱ درصد افزایش داشته است. برخلاف سال‌های گذشته، رشد تقاضا عمدتاً در اروپا و آمریکای شمالی متمرکز بود، در حالی که تقاضا در آسیا ضعیف باقی ماند و در اوراسیا کاهش یافت. در کشورهای اروپایی عضو سازمان همکاری و توسعه (OECD)، تقاضای گاز ۳ درصد افزایش یافت که بخشی از آن ناشی از افزایش مصرف گاز در بخش برق در پی کاهش تولید برق بادی و برق آبی بود. در آمریکای شمالی، مصرف گاز حدود ۱ درصد رشد کرد که عمدتاً به دلیل سرمای شدیدتر زمستان بود. در آسیا، رشد تقاضای گاز در سال ۲۰۲۵ به ضعیف‌ترین سطح خود از سال ۲۰۲۲ رسید و تقریباً در سطح سال ۲۰۲۴ باقی ماند. در چین، کاهش تقاضا همراه با افزایش تولید داخلی و رشد واردات گاز خط لوله‌ای از روسیه موجب افت شدید واردات LNG شد؛ به‌طوری که واردات LNG چین نسبت به سال ۲۰۲۴ حدود ۱۴ درصد کاهش یافت. در اوراسیا، تقاضای گاز حدود ۲ درصد کاهش یافت که عمدتاً ناشی از زمستان معتدل در روسیه بود. مجموع تقاضا در آفریقا و خاورمیانه نیز حدود ۲.۵ درصد افزایش یافت که بخشی از آن به جایگزینی نفت با گاز در بخش برق مربوط می‌شود. شکل (۱) تخمین تغییر مصرف گاز در مناطق مختلف جهان را نشان می‌دهد.

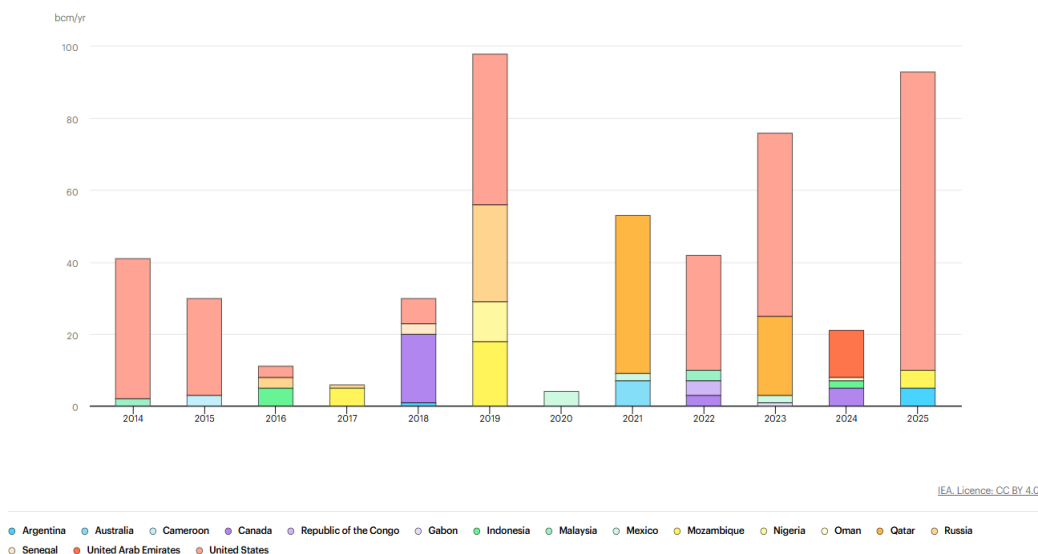

IEA Licence: CC BY 4.0

شکل ۱. تخمین تغییر مصرف گاز در مناطق مختلف جهان از سال ۲۰۲۴ به ۲۰۲۵

۴. ایالات متحده پیشگام موج جدید سرمایه‌گذاری در ایجاد ظرفیت LNG در سال ۲۰۲۵

با وجود ابهامات اقتصاد کلان، تصمیمات نهایی سرمایه‌گذاری (FID) در پروژه‌های مایع‌سازی LNG در سال ۲۰۲۵ همچنان قوی باقی ماند. بیش از ۹۰ میلیارد مترمکعب در سال ظرفیت جدید مایع‌سازی LNG مورد تأیید قرار گرفت و سال ۲۰۲۵ را پس از ۲۰۱۹ به دومین سال قدرتمند از نظر حجم FID تبدیل کرد. ایالات متحده رهبری این چرخه جدید سرمایه‌گذاری را بر عهده داشت. بیش از ۸۰ میلیارد مترمکعب در سال ظرفیت مایع‌سازی LNG در آمریکا در سال ۲۰۲۵ به تصمیم نهایی سرمایه‌گذاری رسید که رکوردی تاریخی برای صنعت LNG این کشور محسوب می‌شود. پروژه‌های اصلی شامل Louisiana LNG، Port Arthur Phase 2 و Rio Grande LNG Train 4، CP2 Phase 1، Corpus Christi Train 8&9 هستند. این موج جدید پروژه‌ها جایگاه ایالات متحده را به‌عنوان بزرگ‌ترین تأمین‌کننده LNG جهان بیش از پیش تثبیت خواهد کرد. سهم آمریکا از بازار جهانی LNG پیش‌بینی می‌شود از حدود ۲۵ درصد در سال ۲۰۲۵ به حدود ۳۳ درصد تا پایان دهه افزایش یابد. همزمان با توسعه پروژه‌ها، فعالیت قراردادهای LNG نیز افزایش یافت. در سال ۲۰۲۵ بیش از ۱۳۰ میلیارد مترمکعب در سال قرارداد LNG امضا شد که بالاترین حجم قراردادهای در دهه اخیر محسوب می‌شود. آمریکا به‌تنهایی حدود نیمی از این حجم را به خود اختصاص داد. همچنین حجم LNG قراردادهای توسط خریداران اروپایی از پروژه‌های پس از FID بیش از دو برابر سال ۲۰۲۴ شد و در سال ۲۰۲۵ به نزدیک ۲۵ میلیارد مترمکعب رسید. شکل (۲) میزان سرمایه‌گذاری بر روی صنعت مزبور را نشان می‌دهد.

شکل (۲): میزان سرمایه‌گذاری بر روی صنعت LNG در کشورهای جهان طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۵

۵. بهبود نقدشوندگی بازار گاز در سال ۲۰۲۵ و شتاب گرفتن اصلاحات بازار در آسیا

نقدشوندگی بازارهای گاز طبیعی و حجم معاملات در مراکز اصلی تجارت گاز در سال ۲۰۲۵ در تمامی بازارهای کلیدی به بالاترین سطح تاریخی خود رسید. در ایالات متحده، حجم معاملات گاز در هاب هنری (Henry Hub) حدود ۸ درصد افزایش یافت. همچنین در اتحادیه اروپا و بریتانیا، تجارت گاز در سال ۲۰۲۵

با رشد تقریبی ۱۷ درصد همراه بود. در شمال شرق آسیا نیز معاملات مشتقات اصلی گاز با وجود کاهش خریدهای نقدی LNG چین، ۳۵ درصد افزایش یافت. این رشد مستمر تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله افزایش نوسانات کوتاه مدت تقاضای گاز در بخش تولید برق و همچنین پیوند و یکپارچگی روزافزون بازارهای منطقه‌ای گاز قرار دارد. این تحولات نیازمند راهبردهای پیشرفته‌تر پوشش ریسک و فعالیت معاملاتی گسترده‌تر در امتداد منحنی معاملات آتی است. در آسیا، اصلاحات بازار گاز طبیعی با سرعت بیشتری ادامه یافت. در چین، کمیسیون ملی توسعه و اصلاحات (NDRC) اقدامات جدیدی را برای تقویت دسترسی مؤثر طرف‌های ثالث به شبکه انتقال گاز معرفی کرد. هند نیز با هدف کاهش تفاوت‌ها در میزان بهره‌برداری از خطوط لوله انتقال، تعرفه یکپارچه و ساده‌شده‌ای برای حمل و نقل گاز وضع کرد. مالزی نقشه راه گاز طبیعی را با هدف گسترش دسترسی طرف‌های ثالث به زیرساخت‌های گاز این کشور راه‌اندازی نمود. سنگاپور نیز یک نهاد جدید دولتی ایجاد کرد تا فرآیند تأمین و عرضه گاز طبیعی برای نیروگاه‌های تولید برق کشور را به صورت متمرکز مدیریت کند.

۶. اتحادیه اروپا توافقی تاریخی برای حذف تدریجی واردات گاز روسیه تصویب کرد

تهاجم گسترده روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲ روابط انرژی چند دهه‌ای این کشور با بازار اروپا را مختل کرد. صادرات گاز خط لوله‌ای روسیه به اتحادیه اروپا بین سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۵ حدود ۹۰ درصد کاهش یافت. در دسامبر ۲۰۲۵، اتحادیه اروپا به توافقی تاریخی دست یافت تا واردات گاز روسیه را حداکثر تا نوامبر ۲۰۲۷ به طور کامل متوقف کند؛ اقدامی که به بیش از پنج دهه وابستگی گازی اروپا به روسیه پایان خواهد داد. در مجموع، انتظار می‌رود اقدامات اتحادیه اروپا صادرات گاز خط لوله‌ای و LNG روسیه به اروپا را بین سال‌های ۲۰۲۵ تا ۲۰۲۸ حدود ۳۳ میلیارد مترمکعب کاهش دهد. این امر می‌تواند فضای بیشتری برای تأمین‌کنندگان غیرروسی LNG در بازار اروپا ایجاد کند.

۷. رشد قوی‌تر عرضه LNG در سال ۲۰۲۶ محرک افزایش تقاضای جهانی گاز خواهد بود

پیش‌بینی می‌شود رشد عرضه جهانی LNG در سال ۲۰۲۶ با سریع‌ترین آهنگ خود از سال ۲۰۱۹ تاکنون افزایش یابد. بر اساس برآوردها، تولید جهانی LNG در سال ۲۰۲۶ بیش از ۷ درصد (معادل بیش از ۴۰ میلیارد مترمکعب) رشد خواهد کرد. آمریکای شمالی بار دیگر موتور اصلی این رشد خواهد بود، به گونه‌ای که ایالات متحده، کانادا و مکزیک بیش از ۸۵ درصد از افزایش عرضه جهانی LNG در سال ۲۰۲۶ را به خود اختصاص خواهند داد. بهبود شرایط عرضه انتظار می‌رود موجب تقویت رشد تقاضای جهانی گاز شود که عمدتاً توسط چین و بازارهای نوظهور آسیایی هدایت خواهد شد. تقاضای گاز طبیعی در منطقه آسیا-اقیانوسیه پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۶ حدود ۴ درصد افزایش یابد و نزدیک به نیمی از رشد تقاضای جهانی را تشکیل دهد. در آمریکای شمالی، تقاضا تقریباً ثابت خواهد ماند. در آمریکای مرکزی و جنوبی، بهبود تولید برق آبی می‌تواند موجب کاهش ۱ درصدی مصرف گاز شود. در اروپا، توسعه مستمر انرژی‌های تجدیدپذیر احتمالاً تقاضای گاز را ۲ درصد کاهش خواهد داد. در اوراسیا، مصرف گاز با فرض بازگشت شرایط آب‌وهوایی به سطح میانگین، حدود ۳٫۵ درصد افزایش خواهد یافت. همچنین در مجموع آفریقا و

خاورمیانه، تقاضای گاز حدود ۳٫۵ درصد رشد خواهد کرد که ناشی از افزایش مصرف در بخش صنعت و تولید برق است.